

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

УРУСЬКИЙ Андрій Володимирович

УДК 371.311+371.381

**МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ
ДО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ
ЗА ТЕХНОЛОГІЧНИМ ПРОФІЛЕМ**

13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Терещук Григорій Васильович,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
перший проректор.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Піддячий Микола Іванович,
Інститут педагогіки НАПН України,
головний науковий співробітник відділу
технологічної освіти та допрофесійної
підготовки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Кільдеров Дмитро Едуардович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
в. о. декана інженерно-педагогічного
факультету

Захист відбудеться 13 вересня 2016 року о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано 12 серпня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П. Малезик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Автоматизація та комп'ютеризація виробничих процесів і сфери обслуговування, тотальне впровадження новітніх систем комунікації перманентно змінюють умови праці та роль людини в сучасному господарському комплексі держави. Стрімкий розвиток інноваційних технологій зумовлює необхідність підготовки високомобільних, адаптованих до сучасних умов, працівників, які швидко реагують на зміни умов професійної діяльності. Водночас не можна ігнорувати той факт, що поряд із автоматизацією виробництва поширення набирають індивідуальні види професійних функцій, зокрема виготовлення оригінальних авторських продуктів, спроектованих працівником власноруч. Вони виражають майстерність, творчий задум та дозволяють робітнику проявити свою індивідуальність.

Виникає проблема підготовки сучасних кваліфікованих працівників, які змогли б себе реалізувати на ринку ручної праці в умовах сучасного конкурентного виробництва. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є виявлення й розвиток здібностей майбутніх працівників ще у шкільному віці. У цьому контексті є актуальним профільне навчання, яке має великі потенційні можливості допрофесійної і початкової професійної підготовки учнів у старшій школі.

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, навчання в старшій школі є профільним. У Концепції профільного навчання у старшій школі (наказ МОН України № 1456 від 21.10.2013) зазначено, що профільне навчання передбачає врахування освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів та створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення. Основною метою профільного навчання є забезпечення можливостей для рівного доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки. Профільне навчання створює передумови для здійснення допрофесійної підготовки учнівської молоді. Вище зазначене дає підстави стверджувати, що профільне навчання у старших класах є важливою та необхідною вимогою часу. Водночас в організації профільного навчання школярів спостерігається ряд проблем. Так, 38,2 % опитаних нами вчителів (N=318) вказали на застаріле матеріально-технічне забезпечення занять, 26,5 % – відсутність дидактичних розробок різного рівня складності для самостійної роботи учнів, 17,7 % – недостатню кількість методичних рекомендацій для вчителів щодо проведення уроків технологій різного типу, 11,8 % – недостатній рівень сформованості практичних умінь і навичок, 5,8 % – брак теоретичних знань з організації профільного навчання.

Питання використання методів і технологій у процесі профільного навчання школярів висвітлено у працях Т. Афанасьєвої, В. Єрошина, Н. Немової, Т. Пуденко, С. Кравцова, П. Лернера, О. Овчарук; організації допрофільної диференціації навчання в школі – І. Гладкої, Н. Нікітіної, Н. Южаніної; дидактичних засад профільного навчання у загальноосвітній

школі сільської місцевості – Н. Шиян; організації профільного навчання у загальноосвітній школі – С. Вольянської, Т. Галкіної, М. Гузик; самостійної пізнавальної діяльності учнів профільних класів – С. Генкал.

Питання профільного навчання за технологічним напрямом досліджували М. Піддячий – теоретико-методичні засади підготовки старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання; Н. Алік – допрофесійна підготовка майбутніх учителів освітньої галузі «Технологія» в умовах профільного навчання; С. Борисова – особистісно-орієнтований підхід в процесі профільного трудового навчання; Г. Мельник – формування базових професійних якостей в учнів профільних класів на заняттях з народних художніх ремесел; М. Пригодій – профільне та початкове професійне навчання з електротехніки, І. Савенко – зміст і методика профільного навчання старшокласників основ графічного дизайну, А. Терещук – теорія і методика технологічної підготовки учнів старшої загальноосвітньої школи.

Профільне навчання побудовано на принципі диференціації з урахуванням освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів. Однак, навіть за умови розподілу учнів до профільних класів за певними критеріями, не завжди враховуються всі їхні індивідуальні особливості. Аналіз стану реалізації індивідуального підходу на уроках технологічного профілю дозволив виявити, що лише 59,1 % педагогів вважають урахування індивідуальних особливостей учнів важливою дидактичною проблемою. Це зумовлює актуальність проблеми індивідуального підходу в процесі навчання старшокласників за технологічним профілем.

Окремим аспектам проблеми індивідуалізації навчального процесу присвячені праці таких учених: А. Бударного, З. Калмикової, В. Крутецького, Н. Менчинської та ін. – індивідуальні відмінності у розумових здібностях учнів; Ю. Бабанського, І. Унт, А. Усової – відмінності у навчальних уміннях; В. Вихрущ – оптимальне поєднання індивідуальної та фронтальної форм роботи; О. Рибак, Л. Сошнікова – зарубіжний досвід індивідуалізації навчання в середній школі.

Отже, хоча окремі питання профільного навчання та індивідуалізації навчального процесу розглядаються у багатьох педагогічних дослідженнях, проблема індивідуального підходу до старшокласників під час навчання за технологічним профілем залишається все ще поза увагою дослідників. Відсутні також методичні розробки і сучасні дидактичні засоби для здійснення індивідуального підходу в процесі навчання старшокласників у профільних класах. Усе це зумовило вибір теми дисертаційної роботи **«Методика реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження входило до тематичного плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка як складова проектів «Удосконалення змісту й методики фахової підготовки майбутніх учителів технологій в умовах реформування педагогічної освіти» (номер державної реєстрації 0112U000274), «Професіоналізація навчально-творчої діяльності майбутніх учителів трудового

навчання і технологій в системі сучасної освіти» (номер державної реєстрації 0114U003078).

Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 25 грудня 2012 року) та погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 26.03.2013).

Об'єкт дослідження – навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів технологій.

Предмет дослідження – методика індивідуалізації профільного навчання старшокласників за технологічним профілем.

Мета дослідження – створення та обґрунтування методики реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем.

Робоча гіпотеза полягає у припущенні, що навчання старшокласників за технологічним профілем буде результативнішим, якщо навчальний процес здійснюватиметься на основі методики індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем за такою логікою:

– вивчення індивідуальних особливостей учнів відповідно до специфіки змісту навчального матеріалу для профільного навчання із застосуванням діагностичних методів;

– групування учнів залежно від ступеня прояву їх індивідуальних особливостей (навченість, научуваність, інтерес до предмета, творчість);

– упровадження у навчальний процес науково-обґрунтованого методичного забезпечення, складовими якого є різнорівневі завдання для пізнавальної діяльності учнів та контролю навчальних досягнень учнів на заняттях технологічного профілю, перелік виробів, творчі проекти, технологічні та інструкційні картки.

Відповідно до поставленої мети і наукового передбачення визначено такі **завдання дослідження**:

1) здійснити аналіз проблеми індивідуального підходу до навчання учнів загальноосвітніх шкіл у педагогічній літературі та виявити стан його реалізації у практиці навчання за технологічним профілем;

2) визначити концептуальні підходи до створення методики та побудувати модель індивідуалізації навчання старшокласників за технологічним профілем;

3) розробити методичне забезпечення реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем;

4) експериментально перевірити методику навчання учнів за технологічним профілем.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: теорії про індивідуальні особливості особистості, індивідуальний стиль діяльності; філософські, психологічні, соціологічні теорії індивідуальності та розвитку людини; закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепція профільного навчання, Державна національна програма «Освіта», Концепція загальної середньої освіти, Концепції профільного навчання в старшій школі, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти

(освітня галузь «Технології»); концепції індивідуалізації та диференціації навчання (В. Володько, А. Кірсанов, С. Покровська, Є. Рабунський, Г. Селевко, П. Сікорський, І. Унт, І. Якиманська); теоретичні і прикладні основи індивідуалізації трудового навчання та креслення (Г. Гаврищак, С. Мірський, О. Обух, В. Селезень, Г. Терещук, І. Цідило); теоретичні засади вивчення та діагностики індивідуальних особливостей учнів (Б. Ананьєв, Ю. Гільбух, З. Калмикова, Н. Левітов, Н. Лейтєс, Є. Клімов, Р. Немов, К. Платонов, В. Рибалка); положення про закономірності формування пізнавальної діяльності учнів основної та старшої школи (Н. Менчинська, Н. Тализіна, Г. Щукіна); модернізація змісту і методики трудового навчання, навчання технологій у загальноосвітніх школах (Р. Гуревич, І. Жерноклеєв, О. Коберник, М. Корець, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Тименко, В. Сидоренко, А. Терещук, Г. Терещук, Д. Тхоржевський, А. Цина та ін.); методичні аспекти технологічної підготовки старшокласників (І. Андрущук, О. Морев, В. Трофімчук).

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використовувався комплекс методів науково-дослідної роботи:

– **теоретичних**: теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури, вивчення навчальних, методичних, програмних і нормативних матеріалів, аналіз періодичних видань для визначення сутності, структури та змісту діяльності учнів у процесі профільного навчання; аналіз індивідуальних особливостей старшокласників; виявлення сучасного стану досліджуваної проблеми та можливостей її вирішення; узагальнення педагогічного досвіду, аналіз і узагальнення результатів;

– **емпіричних**: бесіди, анкетування і тестування для виявлення ставлення учителів технологій (трудоного навчання) та учнів, які навчаються за технологічним профілем, до різних аспектів проблеми; визначення рівня індивідуальних особливостей учнів 10 – 11 класів; спостереження за процесом профільного навчання; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для визначення кількісних і якісних параметрів підготовки старшокласників, перевірки дієвості розробленої моделі індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем;

– математична обробка результатів дослідно-експериментальної роботи для коригування запропонованої методики, якісного аналізу й узагальнення результатів.

Експериментальна база дослідження. Основна дослідно-експериментальна робота проводилася на базі загальноосвітньої школи м. Тернополя (ЗОШ № 4), міжшкільних навчально-виробничих комбінатів м. Чорткова Тернопільської області та с. Вишнівець Збаразького району Тернопільської області. Окремі результати дослідження перевірялись у навчальних закладах Івано-Франківської, Запорізької та Херсонської областей.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *уперше* обґрунтовано модель та розроблено методику реалізації індивідуального підходу до учнів у процесі навчання старшокласників за технологічним профілем, основними етапами якої є: вивчення індивідуальних особливостей учнів з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу технологічного профілю; групування учнів 10–11 класів залежно від ступеня

прояву їх індивідуальних особливостей; упровадження в навчальний процес науково-обґрунтованого методичного забезпечення, що передбачає застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій і засобів диференційованого навчання на уроках відповідно до виявлених домінантних індивідуальних особливостей учнів 10–11 класів;

– *виокремлено* концептуальні підходи до індивідуалізації навчання за технологічним профілем (основним засобом індивідуалізації профільного навчання старшокласників є внутрішня диференціація; упровадження індивідуального підходу потребує вивчення домінантних індивідуальних особливостей учнів для навчання за технологічним профілем технологічного компонента, що відображають специфіку їхньої навчально-трудової діяльності; індивідуалізація профільного навчання здійснюється з урахуванням поділу учнів на групи залежно від рівня сформованості навченості, научуваності, творчості та інтересу);

– *уточнено* поняття «індивідуалізація навчання» та «диференціація навчання» в умовах навчання старшокласників за технологічним профілем;

– *подальшого узагальнення та розвитку* набули методичні підходи щодо врахування індивідуальних якостей, навчальних можливостей учнів на уроках технологічного профілю, застосування діагностичних засобів оцінки рівнів навченості, научуваності, пізнавального інтересу та творчої діяльності школярів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методичного забезпечення реалізації індивідуального підходу для використання на заняттях із технологічного профілю (на прикладі спеціалізації «Деревообробка», «Швейна справа»): завдання різного рівня складності, творчі проекти, комп'ютерне забезпечення додатковою інформацією, картки-завдання, зображення виробів і сучасного обладнання тощо.

Упровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження впроваджені у навчальний процес Тернопільській ЗОШ I–III ступенів № 4 (довідка № 353 від 16 грудня 2015 р.), міжшкільного навчально-виробничого комбінату трудового навчання та професійної орієнтації учнів м. Чорткова Тернопільської області (довідка № 112 від 3 грудня 2015 року), районного комунального міжшкільного навчально-виробничого комбінату с. Вишнівець Збараського району Тернопільської області (довідка № 004 від 13 жовтня 2015 року), Новозбур'ївського міжшкільного навчально-виробничого комбінату Голопристанської районної державної адміністрації Херсонської області (довідка № 92 від 14 листопада 2015 року), Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-04/991 від 15 грудня 2015 року), Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01/591 від 23 жовтня 2015 року).

Вірогідність та обґрунтованість одержаних результатів і висновків дослідження забезпечуються: аналізом значної кількості психолого-педагогічних і науково-методичних джерел із теми дослідження; методологічним обґрунтуванням вихідних його позицій; застосуванням комплексу методів, адекватних меті, завданням, об'єкту і предмету

дослідження; поєднанням кількісного та якісного аналізу статистично достовірних емпіричних даних, об'єктивного оцінювання з якісним аналізом результатів експериментів; апробацією основних положень дисертації на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

Особистий внесок автора. Усі теоретичні та експериментальні результати дослідження здобуто самостійно. У методичних рекомендаціях до вивчення курсу «Деревообробка» за технологічним профілем у 10–11 класах (індивідуальний підхід), написаних у співавторстві, дисертантом розроблено методичні матеріали для реалізації індивідуального підходу до старшокласників і частково різнорівневі диференційовані завдання.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження було представлено у повідомленнях на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2015 р.), «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Умань–Київ, 2016 р.); *всеукраїнських* – «Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій та технологічній галузях» (Бердянськ, 2013 р.), «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2014 р.), «Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2015 р.); *звітних* наукових конференціях професорсько-викладацького складу і засіданнях кафедри технологічної освіти та охорони праці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2012–2015 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 11 наукових публікаціях, 9 з яких у вітчизняних (у тому числі 8 у фахових) виданнях, 1 стаття у зарубіжному виданні.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (208 найменувань). Робота містить 13 рисунків, 21 таблицю, 10 додатків. Загальний обсяг становить 235 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 180 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано ступінь розробки проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, охарактеризовано використані методи, розкрито наукову новизну та практичне значення дисертації, подано дані щодо апробації результатів.

У першому розділі **«Індивідуальний підхід до навчання старшокласників за технологічним профілем як педагогічна проблема»** розкрито підходи науковців до трактування понять і розуміння значення індивідуального підходу до школярів у процесі їх профільного навчання. Зазначено, що у працях дослідників поняття індивідуального підходу трактують як принцип організації і здійснення продуктивної навчальної діяльності школярів, згідно з яким у навчальній роботі з учнями здійснюється педагогічний вплив на кожну дитину з врахуванням її індивідуально-психологічних особливостей.

На думку науковців (А. Бударного, К. Гуревича, З. Калмикової, Є. Кірілової, Г. Коберник), необхідність використання індивідуального підходу зумовлюється: наявністю великого та складного за змістом обсягу знань, які необхідно засвоїти; індивідуальними відмінностями в навчаюваності, що практично унеможлиблює створення єдиного оптимального варіанта навчального процесу для кожного школяра; необхідністю забезпечити зайнятість усіх учнів класу та їх роботу у повну силу своїх здібностей і навчальних можливостей; підвищенням ефективності навчання; формуванням позитивного ставлення до навчання та подальшим розвитком потенційних можливостей учнів.

Концептуальні засади індивідуального підходу до учнів розглянута у працях: І. Унт (педагогічні та психологічні проблеми індивідуалізації), Є. Рабунського (сутність індивідуального підходу на основі самостійної роботи школярів); В. Володько, А. Кірсанова (сутність індивідуалізації та диференціації навчання); Н. Шамаєва, В. Монахова, В. Орлова, В. Фірсова (диференціація навчання у середній загальноосвітній школі) та ін. Дидактичним основам індивідуального підходу на уроках трудового навчання присвячені праці Г. Терещука. І. Цідило дослідив методичні аспекти індивідуалізації трудового навчання учнів 8–9 класів засобами інформаційних технологій, О. Обух – особливості індивідуального підходу до учнів 5–6 класів на уроках обслуговуючої праці, Т. Черемісіна – індивідуалізоване навчання майбутніх вчителів технологій конструюванню швейних виробів.

На основі теоретичного аналізу наукових праць встановлено, що індивідуальний підхід у навчальному процесі може бути реалізований у формі індивідуалізації та диференціації навчання. При цьому індивідуалізація навчання передбачає врахування індивідуальних і групових особливостей учнів; визначення характеру та ступеня дозування допомоги з боку вчителя; допомогу учням, які відчують труднощі у навчанні, зацікавлення обдарованих школярів навчальним матеріалом; активізацію пізнавальної діяльності учнів і стимулювання їх до самостійної роботи.

Диференціація навчання як форма індивідуального підходу усуває суперечність класно-урочної системи між усередненим підходом до всіх учнів та індивідуальністю кожного з них і передбачає організацію навчального процесу, за умови, якщо учні розподіляються на типологічні групи з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Дотримуючись поділу на зовнішню та внутрішню диференціацію, зазначено, що за зовнішньої диференціації учні об'єднуються у групи на основі певних типологічних ознак (інтересів, нахилів, досягнутих результатів, майбутньої професії), у яких відрізняються зміст освіти і поставлені навчальні вимоги. Внутрішня диференціація передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів, які об'єднано у групи за випадковими ознаками.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури встановлено різноманітність підходів до розуміння сутності понять «індивідуалізація навчання» та «диференціація навчання», що проявляються у меті, особливостях процесу навчання та організації навчального процесу, способів реалізації для досягнення мети. У процесі узагальнення матеріалів публікацій запропоновано

уточнені трактування цих понять в умовах профільного навчання старшокласників:

– індивідуалізація навчання – це організація навчального процесу, спрямованого на створення оптимальних умов для навчання й розвитку всіх і кожного зокрема, за якого вибір способів, прийомів і темпу навчання зумовлюється індивідуальними особливостями учнів. Основним засобом реалізації індивідуалізації у процесі профільного навчання старшокласників є внутрішня диференціація;

– диференціація навчання – урахування індивідуальних особливостей учнів, що передбачає поділ на типологічні групи за різними ознаками (навченість, научуваність, творчість, пізнавальний інтерес тощо) та застосування комплексу методичних і психолого-педагогічних заходів, які забезпечують процес навчання в умовно однорідних групах.

Сучасні зміни в системі середньої освіти та в інших сферах життєдіяльності людини зумовлюють необхідність удосконалення підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів і формування якостей не просто виконавця, а працівника з творчим підходом до роботи, здатного швидко змінювати види діяльності, орієнтованого на засвоєння знань упродовж усього життя. Саме тому розкрито генезу проблеми допрофесійної та початкової професійної підготовки старшокласників – від практикуму на заводах та фабриках до сучасного профільного та професійного навчання у загальноосвітніх школах і міжшкільних навчально-виробничих комбінатах.

Професійну підготовку розуміємо як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи за визначеною професією; початкову професійну підготовку як сукупність початкових знань, умінь, навичок та якостей, які дозволять на елементарному рівні оволодіти майбутньою професійною діяльністю та сприятимуть подальшому навчанню за обраною спеціальністю; допрофесійну підготовку як загальнотрудову підготовку політехнічного і профорієнтаційного характеру учнів загальноосвітніх шкіл, компонент наступної професійної освіти.

У дослідженні допрофесійна та початкова професійна підготовка старшокласників розглядаються як поняття, що тотожні між собою та орієнтовані на єдиний зміст – загальнотрудову підготовку учнів, у процесі якої відбувається формування технічного світогляду, загальнотрудових умінь і навичок, засвоєння техніко-технологічних знань, розвиток творчих здібностей, ознайомлення з робітничими професіями та залучення школярів до різних видів трудової діяльності. Також зазначено, що реалізацію такої підготовки забезпечує профільне навчання старшокласників.

Доцільність профільного навчання як виду диференціації спричинена, з одного боку, науково-технічним прогресом, прискореним розвитком науки, безперервним збільшенням обсягу знань, а з іншого, – індивідуальними особливостями старшокласників, які впливають на вибір майбутньої професійної діяльності.

У процесі опитування вчителів встановлено, що існують труднощі в організації занять із технологічного профілю за спеціалізаціями

«Деревообробка» та «Швейна справа», зокрема відсутня належна матеріально-технічна база. Так, проводити заняття за спеціалізацією «Деревообробка» виявили бажання 143 вчителі, проте належне матеріально-технічне забезпечення майстерень визнали лише 87 педагогів. Навчання за спеціалізацією «Швейна справа» хотіли б здійснювати 40 учителів, але тільки 24 з них вказали на задовільне обладнання шкільних майстерень.

Результати опитування також дали підставу стверджувати, що 90,91 % вчителів профільного навчання переконані у позитивному значенні індивідуального підходу для успішного засвоєння учнями матеріалу, подальшого розвитку їхніх індивідуальних можливостей. Поряд із цим виявлено: самооцінка діяльності вчителів щодо застосування індивідуального підходу у більшості випадків завищена; постійно використовували умовне групування учнів для реалізації індивідуального підходу менше третини вчителів (27,7 %); враховано індивідуальні здібності 65,2 % учнів, інтереси – 65,5 % учнів.

У другому розділі «**Методичні засади індивідуалізації навчання за технологічним профілем**» встановлено, що врахування індивідуальних особливостей старшокласників у процесі навчання за технологічним профілем зумовлюється виявленням основних індивідуальних особливостей учнів, які впливають на успішність навчального процесу; віковими особливостями учнів 10–11 класів; визначенням індивідуальних особливостей старшокласників, які навчаються за технологічним профілем; обґрунтуванням та визначенням рівнів і критеріїв прояву індивідуальних особливостей старшокласників; групуванням старшокласників за типологічними ознаками.

З урахуванням матеріалів психолого-педагогічних досліджень визначено основні індивідуальні особливості старшокласників, які необхідно враховувати у процесі профільного навчання: *навченість* (вихідний рівень теоретичної та практичної підготовки); *творча діяльність*; *інтерес до навчання*; *научуваність*.

У процесі діагностування рівня теоретичної та практичної підготовки школярів використано 5 груп знань, умінь і навичок: *графічні* (засвоєння основ графічної грамоти, необхідної для виконання та читання креслеників і техніко-технологічної документації, розробки проектів, виготовлення викрійок, шаблонів, деталей, виробів); *художньо-конструкторські* (відомості про конструкції виробів (форма, добір матеріалів і їх властивості, конструктивні елементи, види і способи з'єднань деталей, етапи проектування, способи формоутворення), види та способи художньої обробки матеріалів (різьблення, точіння, інкрустація, інтарсія, маркетрі, випалювання та ін.), колір, текстура і фактура матеріалу, елементи дизайну та композиції); *технологічні* (планування технологічного процесу, способи і прийоми обробки конструкційних матеріалів, прийоми оздоблення, добір обладнання, правила експлуатації обладнання, інструментів і пристроїв, правила безпечної праці); *машинознавчі* (призначення, будова та принцип роботи деревообробного (швейного) обладнання, процеси та явища під час обробки матеріалів); *контрольно-оцінні* (вимірювання, оцінювання художньо-конструкторської та технологічної діяльності на етапах виконання робіт).

Для діагностики навченості та научуваності розроблено контрольні роботи, основною метою яких було визначення рівня навчальних досягнень учнів, а також динаміки їхніх успіхів, а саме індивідуальних особливостей процесу засвоєння знань, умінь та навичок у процесі навчання за технологічним профілем. Завдання 1–3 рівнів контрольних робіт передбачали використання, за потреби, розробленої додаткової інформації (підказки). Завдання 4 рівня не передбачали підказок. Додаткова інформація дозволяла кожному учневі самостійно долати труднощі у вирішенні завдань і передбачала можливість корекції розумових дій. Швидкість і легкість (доступність) засвоєння навчального матеріалу, тобто основних показників научуваності, оцінювалися за наявністю й обсягом додаткової інформації (підказки) у завданнях.

Творчу діяльність старшокласників оцінювали за рівнем виготовлення виробів та виконання проєктів. При цьому враховували оригінальність конструкції виробу (проєкту), самостійність у процесі творчої діяльності, оригінальність оздоблення виробу.

Пізнавальний інтерес до технологічного профілю оцінювали за методикою А. Киверялга. Враховували *пізнавальну активність* учнів до предмета, *інтерес* до фактів (явищ, причинно-наслідкових зв'язків), *самостійність* у вирішенні теоретичних та практичних завдань (пошуку необхідної інформації), зацікавленість старшокласників предметом у *вільний час*, бажання долати *труднощі* у вирішенні теоретичних та практичних завдань.

Кожна з індивідуальних особливостей старшокласників оцінювалася відповідно до 4 рівнів їх прояву (початковий, середній, достатній, високий).

На основі проведеного обґрунтування та визначення домінуючих індивідуальних особливостей старшокласників виділено чотири типологічні групи учнів за рівнем розвитку навченості, научуваності, творчості, інтересу:

I група: початковий рівень засвоєння навчального матеріалу, научуваність репродуктивного типу, низький рівень пізнавального інтересу та творчої діяльності;

II група: середній рівень засвоєння навчального матеріалу, научуваність репродуктивного типу, середній рівень розвитку пізнавального інтересу з необхідністю постійного зовнішнього впливу, середній рівень творчої діяльності;

III група: достатній рівень засвоєння навчального матеріалу, научуваність творчого типу, середній рівень розвитку пізнавального інтересу з переважанням активності, достатній рівень творчої діяльності;

IV група: високий рівень засвоєння навчального матеріалу, научуваність продуктивного типу, високий рівень розвитку пізнавального інтересу, вищий рівень творчої діяльності.

Встановлено, що 90 % навчальних закладів, які здійснюють підготовку за технологічним профілем, забезпечені комп'ютерними класами і мультимедійними проєкторами; 60 % навчальних майстерень обладнані щонайменше одним комп'ютером. Опитування вчителів засвідчило, що 89,5 % респондентів періодично використовують комп'ютер головним чином для подання навчального матеріалу за допомогою презентацій (Microsoft Office PowerPoint); 52,6 % учителів використовують комп'ютер із метою демонстрування відеороликів, 38,6 % – моделей-аналогів.

У той же час встановлено, що майже всі учні (95,4 %) забезпечені комп'ютерами (комп'ютер, ноутбук, планшет) в домашніх умовах і більшість з них (84,2 %) мають доступ до мережі інтернет. Тому є всі передумови щодо використання комп'ютерної техніки для самостійного засвоєння навчального матеріалу на заняттях і в позаурочний час.

У роботі проаналізовано й розкрито особливості реалізації індивідуального підходу в процесі самостійної роботи учнів із використанням комп'ютера. Визначено, що комп'ютерна техніка забезпечує ілюстрування сучасних інструментів, пристроїв, верстатів, швейного обладнання; демонстрування технологічних операцій та процесів, прийомів роботи з обладнанням, інструментами та пристроями; самостійний пошук старшокласниками навчальної інформації у мережі інтернет; засвоєння теоретичного матеріалу на заняттях і у позаурочний час; розробку та використання диференційованих завдань для реалізації індивідуального підходу до старшокласників; виконання текстових і графічних документів; самоконтроль і контроль рівня навчальних досягнень; вибір оптимального темпу навчання.

Індивідуальний підхід у навчанні старшокласників за технологічним профілем здійснювався за допомогою диференційованих завдань, які використовувалися у процесі *засвоєння учнями навчального матеріалу; виконання практичних (лабораторно-практичних) робіт*: ускладнення окремих елементів завдання та обсягу запропонованої допомоги (роздаткового матеріалу); *виготовлення виробів*: вибір складності та технології виготовлення виробу, творчої діяльності у процесі розробки конструкції виробу, розробки техніко-технологічної документації, оздоблення й опорядження виробу; *виконання творчих проектів*: поступове ускладнення завдання для кожної групи учнів та запропонованої допомоги (роздаткового матеріалу); *перевірки навчальних досягнень старшокласників*: завдання 4-х рівнів складності.

У якості засобів навчання використовувалися комп'ютер з необхідним програмним забезпеченням та електронними ресурсами, роздаткові матеріали (теоретичний матеріал, зразки та кресленики виробів, методичні вказівки до виконання лабораторно-практичних робіт, методичні вказівки та зразки виконання творчих проектів), підручники та посібники, довідники тощо. Виконання завдань різних рівнів складності сприяло врахуванню таких індивідуальних особливостей учнів: навченості, наочності, творчості, інтересу.

Обґрунтовано й визначено етапи реалізації методики індивідуального підходу до старшокласників на заняттях профільного навчання: вивчення індивідуальних особливостей учнів з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу технологічного профілю; об'єднання в групи учнів 10–11 класів залежно від ступеня прояву їх індивідуальних особливостей; упровадження у навчальний процес науково-обґрунтованого методичного забезпечення (застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій; застосування комплексу засобів диференційованого навчання на уроках відповідно до виявлених домінуючих індивідуальних особливостей учнів 10–11 класів). Із їх урахуванням розроблено модель індивідуалізації навчання старшокласників за технологічним профілем (рис. 1).

Рис.1. Модель індивідуалізації навчання старшокласників за технологічним профілем

У третьому розділі «Зміст і методика експериментального дослідження» висвітлено питання організації та методики дослідження, яке здійснювалось у три етапи протягом 2012–2015 рр. У ньому брали участь 56 учителів (у тому числі 41 учитель дисциплін профільного навчання), 541 учень профільних класів загальноосвітніх шкіл і міжшкільних навчально-виробничих комбінатів: Тернопільської ЗОШ I-III ступенів № 4, міжшкільного навчально-виробничого комбінату м. Чорткова і с. Вишнівця Збараського району Тернопільської області. Окремі результати дослідження перевірялись у навчальних закладах Івано-Франківської, Запорізької, Херсонської областей (м. Івано-Франківськ, м. Болехова, м. Бурштин, м. Долина, м. Надвірна, смт. Єзупіль Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.; м. Запоріжжя; с. Нова Збур'івка Голопристанського р-ну Херсонської обл.).

Для експериментальної перевірки методики та дидактичних умов реалізації індивідуального підходу до навчання учнів за технологічним профілем визначено індивідуальні особливості школярів, проведено контрольні роботи, за результатами яких здійснено розподіл учнів за типологічними групами. Із дотриманням розробленої методики проведено формувальний експеримент, основні результати якого наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл старшокласників експериментальних і контрольних груп за рівнями навченості та научуваності

Рівень	Кількість учнів							
	експериментальні класи				контрольні класи			
	після експерим.		до експерим.		після експерим.		до експерим.	
	абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.
Високий	23	20,0	6	5,2	10	9,6	6	5,8
Достатній	67	58,3	69	60,0	54	51,9	64	61,5
Середній	25	21,7	40	34,8	40	38,5	34	32,7
Низький	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Дані таблиці вказують на те, що експериментальна робота призвела до перерозподілу учнів за рівнями навченості та научуваності. Зокрема, на 14,8 % зросла кількість учнів високого рівня навченості та научуваності в експериментальній групі. Це відбулося завдяки зменшенню кількості учнів середнього рівня. У контрольній групі теж відбулися зміни, проте вони не суттєві: частка учнів високого рівня навченості та научуваності збільшилася лише на 3,8 %. Графічно дані дослідження подано на діаграмі рисунка 2.

Ефективність експериментальної роботи підтверджено результатами математичної обробки даних ($\chi^2 = 9,45$; $\chi^2_{\text{крит}} = 5,99$; $p = 5\%$), які дали підставу відхилити статистичну гіпотезу H_0 і вказали на достовірність відмінностей у рівнях навченості і научуваності старшокласників експериментальних груп до початку і після завершення педагогічного експерименту.

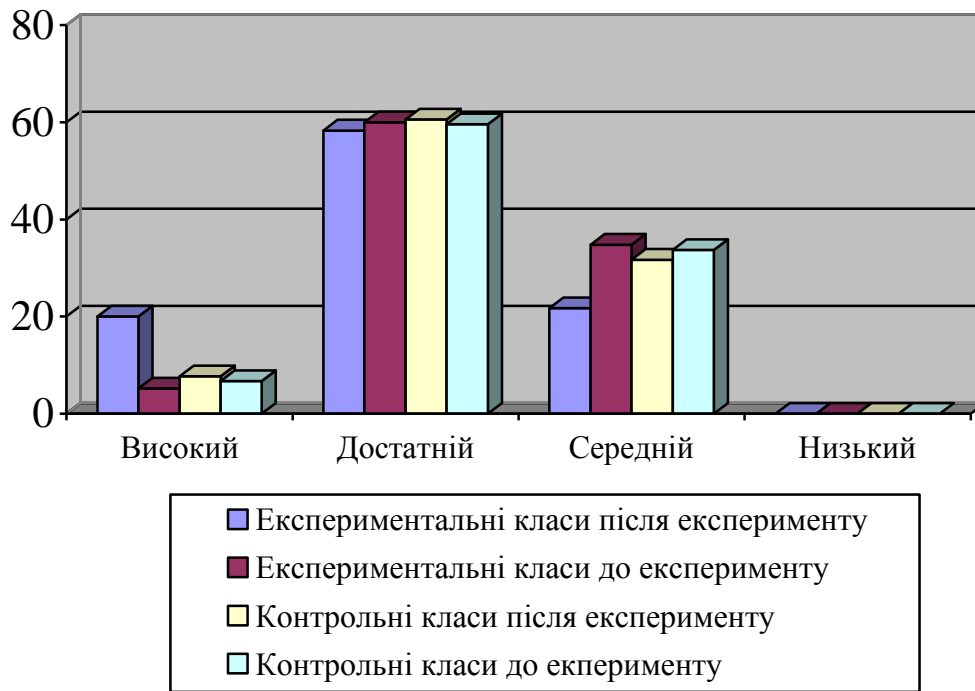

Рис. 2. Діаграма розподілу старшокласників експериментальних і контрольних груп за рівнями навченості та научуваності

Це дозволяє стверджувати, що у процесі експериментального дослідження підтверджено робочу гіпотезу. Можна зробити висновок про ефективність розробленої методики реалізації індивідуального підходу до учнів у процесі навчання старшокласників за технологічним профілем, основними етапами якої є вивчення індивідуальних особливостей учнів з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу технологічного профілю; групування учнів 10–11 класів залежно від ступеня прояву їх індивідуальних особливостей; впровадження у навчальний процес науково-обґрунтованого методичного забезпечення.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу проблеми індивідуального підходу до навчання учнів загальноосвітніх шкіл у педагогічній літературі схарактеризовано поняття, що стосуються індивідуального підходу у процесі навчання за технологічним профілем, який полягає у врахуванні індивідуальних особливостей школярів в умовах колективних форм організації навчальної діяльності. Індивідуалізація навчання трактується як організація навчального процесу, спрямованого на створення оптимальних умов для навчання й розвитку всіх і кожного зокрема, за якого вибір способів, прийомів і темпу навчання зумовлюється індивідуальними особливостями учнів. Диференціація навчання розглядається як засіб індивідуалізації, що передбачає поділ учнів на типологічні групи за різними ознаками (навченість, научуваність, творчість, пізнавальний інтерес тощо) та застосування комплексу методичних і психолого-педагогічних заходів, які забезпечують процес навчання в умовно однорідних групах.

Виявлено стан реалізації індивідуального підходу до учнів у практиці навчання за технологічним профілем. За результатами констатувального

дослідження визначено об'єктивні труднощі реалізації індивідуального підходу (ускладнення змісту навчального матеріалу технологічного профілю у порівнянні зі змістом трудового навчання у середній школі; адаптація учнів 10-х класів до навчання у шкільних майстернях протягом 5–6 годин; відсутність навчально-методичного забезпечення, орієнтованого на декілька груп учнів) і суб'єктивні труднощі, пов'язані з рівнем професійної підготовленості вчителів (недостатня теоретична підготовка вчителів до вивчення і врахування індивідуальних особливостей школярів, застосування методичних розробок і сучасних дидактичних засобів, реалізація позитивного досвіду індивідуального підходу до учнів).

2. Визначено концептуальні підходи до створення методики реалізації індивідуального підходу до старшокласників на заняттях профільного навчання: основним засобом індивідуалізації профільного навчання старшокласників є внутрішня диференціація; впровадження індивідуального підходу потребує вивчення домінантних індивідуальних особливостей учнів для навчання за технологічним профілем технологічного компонента; індивідуалізація профільного навчання здійснюється з урахуванням поділу учнів на групи залежно від рівня сформованості навченості, научуваності, творчості та інтересу.

3. Обґрунтовано модель індивідуалізації навчання старшокласників за технологічним профілем, у якій розкрито логіку побудови методики реалізації індивідуального підходу до старшокласників у процесі навчання за технологічним профілем.

Основними етапами реалізації індивідуального підходу є вивчення індивідуальних особливостей учнів, що домінують в трудовому навчанні і технологіях; групування учнів 10–11 класів на основі подібності прояву їх індивідуальних особливостей; застосування у навчальному процесі науково обґрунтованого методичного забезпечення. Обґрунтування та виявлення основних індивідуальних особливостей учнів 10–11 класів здійснювалося з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу технологічного профілю (спеціалізації «Деревообробка», «Швейна справа»). Це дозволило виокремити такі індивідуальні особливості старшокласників, як навченість, научуваність, творчість, інтерес до навчального матеріалу. Визначено та обґрунтовано рівні прояву індивідуальних особливостей старшокласників (високий, достатній, середній початковий); критерії та ознаки для оцінювання рівня навченості, научуваності, інтересу та творчості у процесі навчання старшокласників за технологічним профілем. Запропоновано чотири типологічні групи за рівнем розвитку навченості, научуваності, творчості, інтересу учнів. Учнів об'єднували в умовні типологічні групи відповідно до рівня прояву їх індивідуальних особливостей. Індивідуальний підхід до представників кожної типологічної групи забезпечувався шляхом використання методичного забезпечення на заняттях та у позаурочний час. Складовими елементами методичного забезпечення є застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій та комплексу засобів диференційованого навчання на уроках відповідно до виявлених домінантних індивідуальних особливостей учнів 10–11 класів.

4. Розроблено та впроваджено у навчальний процес методичне забезпечення для реалізації індивідуального підходу до старшокласників, що передбачає завдання різних рівнів складності (на розпізнавання, на репродуктивне відтворення навчального матеріалу, евристичні та творчі), творчі проекти, використання комп'ютера з відповідним програмним забезпеченням (демонстрування наочності, вивчення учнями теоретичного матеріалу, опрацювання додаткової інформації), картки-завдання. Запропоновані матеріали спрямовані на реалізацію мети та змісту навчання, оптимальне використання форм, методів і дидактичних засобів профільного навчання старшокласників.

5. Експериментально перевірено методику реалізації індивідуального підходу до навчання учнів за технологічним профілем. Доведено їх ефективність, про що свідчать позитивні зміни у рівнях навченості та научуваності старшокласників експериментальних груп (на 14,8 % зросла кількість учнів високого рівня навченості та научуваності) та результати математичної обробки даних ($\chi^2 = 9,45$; $\chi^2_{крит} = 5,99$; $p = 5\%$), які дали підставу відхилити статистичну гіпотезу H_0 і підтвердити достовірність відмінностей у рівнях навченості і научуваності старшокласників з деревообробки і швейної справи.

Дисертаційна робота не охоплює всіх питань проблеми індивідуального підходу до школярів у процесі навчання за технологічним профілем. Подальшого вивчення вимагають індивідуальні особливості учнів, методика діагностування спеціальних здібностей школярів, які проявляються у процесі навчання за технологічним профілем, особливості впровадження інформаційних технологій під час засвоєння дисциплін технологічного профілю в 10–11 класах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ НА ТЕМУ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження

1. Уруський А. В. Діагностика готовності вчителя технологій до профільного навчання старшокласників / А. В. Уруський // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки) / [гол. ред. І. Богданов; редкол.: К. Баханов, В. Гусев, Л. Коваль та ін.]. – Бердянськ : БДПУ, 2013. – № 3. – С. 133–139.

2. Уруський А. Історичний досвід допрофесійної та початкової професійної підготовки старшокласників у 50–80-х роках ХХ ст. / А. Уруський // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 45: збірник наукових праць / [за заг. ред. Д. Е. Кільдерова]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 296–302.

3. Уруський А. В. Внутрішня диференціація як засіб реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем / А. В. Уруський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія. Педагогіка /

[голов. ред. Г. Терещук; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська та ін.]. – Тернопіль, 2014. – № 3. – С. 73–78.

4. Урусський А. В. Реалізація індивідуального підходу у процесі практичної роботи старшокласників на уроках технологічного профілю [Електронний ресурс] / А. В. Урусський // Освітологічний дискурс: електрон. наук. фах. вид. Галузь: Педагогічні науки / [гол. ред. В. Огневюк; редкол.: С. Сисоева, О. Буйницька, О. Александрова та ін.]. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – № 1 (9). – С. 229–238. – Режим доступу до журн.: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/192>.

5. Урусський А. В. Сучасний стан та проблеми реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем / А. В. Урусський // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 52: збірник наукових праць / [гол. ред. В. Андрущенко; редкол.: В. Бондар, О. Биковська, В. Борисов та ін.]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 253–259.

6. Урусський А. Сутність індивідуалізації та диференціації навчання у профільному навчанні старшокласників загальноосвітньої школи / А. Урусський // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал / [заступн. гол. ред. Н. Примаченко; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криньські та ін.]. – Дрогобич : Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – № 5 (124). – С. 161–166.

7. Урусський А. В. Реалізація індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем засобами комп'ютерних технологій [Електронний ресурс] / А. В. Урусський // Народна освіта: електрон. наук. фах. вид. / [гол. ред. І. Осадчий; редкол.: Є. Бачинська, Н. Бендерець, М. Бурда та ін.]. – К. : Київ. обл. ін-т післядипломн. освіти пед. кадрів, Ін-т педагогіки АПН України, Міжнар. освітній фонд ім. Ярослава Мудрого. – 2016. – Вип. 1 (28). – Режим доступу до журн.: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3869. – Назва з екрана.

8. Урусський А. Методика реалізації індивідуального підходу у навчанні старшокласників за технологічним профілем: результати педагогічного експерименту / А. Урусський // Black sea scientific journal of academic research: multidisciplinary journal : Community of Azerbaijanis living in Georgia. – Tbilisi. – 2016. – March-april, volume 29. – Issue 03. – P. 16–21.

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Урусський А. В. Врахування індивідуальних особливостей у процесі навчання за технологічним профілем / А. В. Урусський // Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / [за заг. ред. С. І. Ткачука]. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2015. – С. 49–52.

2. Урусський А. В. Комп'ютерні технології як засіб реалізації індивідуального підходу до старшокласників у процесі виготовлення виробів та виконання творчих проєктів / А. В. Урусський // Сучасні технології в освіті: методологія, теорія, практика : матеріали науково-практичного семінару / [за

ред. проф. Р. М. Горбатюка]. – Тернопіль : вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – С. 86–89.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації

1. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Деревообробка» за технологічним профілем у 10–11 класах (індивідуальний підхід) / Г. В. Терещук, В. В. Понятишин, Ю. О. Туранов, А. В. Урусський. – Тернопіль : Вид-во Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка, 2016. – 64 с.

АНОТАЦІЯ

Урусський А. В. Методика реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації досліджується методика реалізації індивідуального підходу до старшокласників на уроках технологічного профілю (спеціалізації «Деревообробка», «Швейна справа») з метою врахування та подальшого розвитку їхніх індивідуальних особливостей (навченість, научуваність, інтерес, творча діяльність).

Розкрито підходи до трактування понять «індивідуальний підхід», «індивідуалізація навчання», «диференціація навчання», «диференційоване навчання» та показано логічні зв'язки між ними; обґрунтовано сутність та особливості внутрішньої та зовнішньої диференціації професійної та допрофесійної підготовки старшокласників в умовах профільного навчання. Створено авторську модель індивідуалізації навчання старшокласників за технологічним профілем. Розроблено й експериментально перевірено методику реалізації індивідуального підходу до учнів у процесі навчання старшокласників за технологічним профілем, основними етапами якої є вивчення індивідуальних особливостей учнів з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу технологічного профілю; групування учнів залежно від ступеня прояву їх індивідуальних особливостей; впровадження у навчальний процес науково обґрунтованого методичного забезпечення, що передбачає застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій і засобів диференційованого навчання.

Ключові слова: індивідуальний підхід, індивідуалізація та диференціація навчання, індивідуальні особливості старшокласників, комп'ютерні технології, диференційовані завдання, технологічний профіль.

АННОТАЦИЯ

Урусский А. В. Методика реализации индивидуального подхода к обучению старшеклассников по технологическому профилю. – На правах рукописи.

Диссертация является рукописью на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения

технологиям / Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации исследуется методика реализации индивидуального подхода к старшеклассникам на уроках технологического профиля (специализации «Деревообработка», «Швейное дело») с целью учета и дальнейшего развития их индивидуальных особенностей (обученность, обучаемость, интерес, творческая деятельность).

Раскрыты подходы к трактовке понятий «индивидуальный подход», «индивидуализация обучения», «дифференциация обучения», «дифференцированное обучение» и показано логические связи между ними; обосновано сущность и особенности внутренней и внешней дифференциации профессиональной и допрофессиональной подготовки старшеклассников в условиях профильного обучения. Раскрыта генеза проблемы допрофессиональной и начальной профессиональной подготовки старшеклассников – от практикумов на заводах и фабриках до современного профильного и профессионального обучения в общеобразовательных школах и межшкольных учебно-производственных комбинатах. Установлены основные трудности организации профильного обучения школьников: недостаточное материально-техническое обеспечение, незначительное количество дидактических средств, отсутствие конкретных рекомендаций по преподаванию, недостаточный уровень сформированности практических умений и навыков, отсутствие теоретических знаний по организации профильного обучения. Выявлено состояние реализации индивидуального подхода к обучению старшеклассников по технологическому профилю технологического компонента. Создана авторскую модель индивидуализации обучения старшеклассников по технологическому профилю. Разработана и экспериментально проверена методика реализации индивидуального подхода к учащимся в процессе обучения старшеклассников по технологическому профилю, основными этапами которой являются: изучение индивидуальных особенностей учащихся с учетом специфики содержания учебного материала технологического профиля; группировка учащихся 10–11 классов в зависимости от степени проявления их индивидуальных особенностей; внедрение в учебный процесс научно обоснованного методического обеспечения, которое предусматривает применение новейших информационно-коммуникационных технологий и средств дифференцированного обучения.

Ключевые слова: индивидуальный подход, индивидуализация и дифференциация обучения, индивидуальные особенности старшеклассников, компьютерные технологии, дифференцированные задания, технологический профиль.

RESUME

Uruskyi A. V. Methodology of individual approach implementation to teaching senior pupils of technological specialty. – As Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02 – Theory and Methodology of Teaching Technologies / National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2016.

Methodology of implementation of individual approach to senior pupils during the lessons of technological specialty («Woodworking», «Sewing») in order to consider and develop their individual peculiarities (knowledge, individual ability to learn, interest, creative activity) has been researched.

Approaches to definition of notions «individual approach», «individualization of training», «differentiation of training» and «differentiated training» and logical connections between them have been revealed. Essence and peculiarities of internal and external differentiation of professional and pre-professional training in conditions of specialized teaching have been substantiated. Model of individualization of senior pupils' training has been designed. Methodology of individual approach implementation to teaching senior pupils of technological specialty has been developed and experimentally verified. The main stages of the methodology are: research of individual pupils' peculiarities with consideration of features of training material content of technological specialty; grouping pupils according to the level of demonstration of their individual characteristics; implementation of scientifically substantiated methodological providing to training process, which includes the use of new information and communications technology and means of differentiated training.

Key words: individual approach, individualization and differentiation of training, senior pupils' individual peculiarities, computer technologies, differentiated tasks, technological specialty.

Підписано до друку 12.08.2016 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 08/16/2-6

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.